

FILOZOFICKÉ PORADENSTVO VO SVETE

V dňoch 3. 8.-7. 8. 1998 sa v Nemeckom Bensbergu v priestoroch Thomas-Morus-Academie (Bergish-Gladbach) konala už štvrtá medzinárodná konferencia o "filozofickej praxi". Tak totiž jej organizátori nazývajú oblasť praktického využitia filozofie v tzv. filozofickom poradenstve (philosophical counseling - preklad tohto termínu nie je zatiaľ v našej literatúre ustálený). Tentoraz sa konferencia konala pod názvom *Úvahy o úlohe cnosti v živote jednotlivca* (anglický termín "virtue" - cnosť by sme mohli voľnejšie preložiť aj ako "mravnosť", "dobrá vlastnosť" či "morálna hodnota") v pôsobisku Gerda Achenbacha, jedného zo zakladateľov tohto hnutia (roku 1981 si tu otvoril "filozofickú prax", v ktorej pokračuje doteraz).

Program konferencie, na ktorej sa zúčastnilo takmer dvesto účastníkov, sa sústredil do dvoch blokov - prednášky a kolokvia v pléne a paralelné prednášky, kolokvia a workshopy v sekciách - a bol skutočne náročný (posledné prednášky sa konali o 20.00 hodine). Prednášateľmi boli renomovaní filozofi, ktorí stáli pri zrode filozofického poradenstva a aktívne ho vyše desať rokov vykonávajú: okrem spomenutého Gerda Achenbacha napríklad Louis Marinoff, Vaughana Macy Feary, Maria da Venza Tillmanns a James Tuedio z USA, Petra Morstein z Kanady, Andres Lindseth zo Švédska, Karin Murriz z Veľkej Británie, Dries Boele, Ida Jongsma a Anette Prins-Bakker z Holandska a ďalší, najmä z Izraela, Fínska, Švajčiarska, ale aj z Brazílie a Japonska. Vo svete už existujú národné asociácie filozofických konzultantov a Americká spoločnosť pre filozofiu, poradenstvo a psychoterapiu, založená roku 1992, je otvorená pre záujemcov bez ohľadu na ich národnú príslušnosť rovnako ako Spoločnosť filozofov-poradcov vo Veľkej Británii a Medzinárodná spoločnosť pre filozofickú prax v Bergish Gladbachu. Všetky spoločnosti (veľmi aktívna je aj holandská spoločnosť) poriadajú kurzy a výcviky v oblasti vedenia tzv. sokratovského dialógu, filozofického poradenstva, filozofovania s deťmi a iných foriem uplatnenia filozofie v praxi (práca v oblasti zdravotníctva, vo väzenskej praxi atď.), poriadajú konferencie a workshopy, vydávajú literatúru.

Príspevky na konferencii sa sústredili najmä na teoretické problémy súvisiace s vykonávaním filozofickej "praxe", absentovali praktické ukážky filozofického poradenstva či výcvik (ukážke vedenia tzv. sokratovského dialógu bol venovaný len jeden dvojhodinový blok), preto tí účastníci konferencie, ktorí sem prišli najmä s cieľom získať skúsenosti a rady, ktoré by im pomohli otvoriť si vlastnú prax, sa budú musieť zúčastniť sa na niektorom z pripravovaných podujatí, venovaných praktickému výcviku. (V januári budúceho roku sa napríklad uskutoční takýto výcvik s udeľovaním certifikátov v Oxforde.).

Hlavným okruhom teoretického záujmu prednášajúcich bolo hľadanie spoločných črt a odlišností filozofického poradenstva a iných foriem psychologických a psychiatrických terapií (o tomto probléme uvažovali nielen filozofii, ale aj prítomní psychiatri a psychoterapeuti), ich "deľba práce", resp. spolupráce, možnosti a prednosti

filozofického poradenstva, ale aj jeho obmedzenia. Napríklad Louis Marinoff sa vo svojom príspevku *Nevypočítateľná cnosť a filozofická prax* venoval odlišnostiam psychologického a psychiatrického prístupu na jednej strane a filozofického prístupu na strane druhej a tvrdil, že v súčasnej Amerike sú psychológia a psychiatria v kríze a nastupuje "boom" filozofického poradenstva. Môže totiž - prostredníctvom profesionálne zdatných konzultantov, školených najmä v uvažovaní o uvažovaní, formulovaní myšlienok, identifikovaní nekonzistentných presvedčení a nesprávnych argumentov a záverov - pomôcť človeku, ktorý prežíva "existenciálnu" krízu či morálnu dilemu alebo len nevie, ako vo svojom živote ísť ďalej, bez toho, aby ho kvalifikovalo ako psychicky chorého. Podobné otázky boli predmetom úvah Jamesa Tuedia v príspevku *Filozofický poradca ako osobný spasiteľ*, Narifumi Nakaoku: *Paradox chápania a pomoci*, v príspevku *Terapeut ako pán, terapeut ako otrok: cnosť dialektiky v poradenstve* Davida O'Donaghuea a *Odvaha ako morálna vôľa* Petry Morstein. Konkrétnou ukážkou, ako môže filozofický prístup zmeniť perspektívu pohľadu na klasický psychický problém, na depresiu, bol príspevok Antti Mattila. Feministické východiská filozofického poradenstva zameraného na ženy, ako aj analýzu konkrétnych prípadov zo svojej praxe prezentovala Vaughana Macy Feary. Dries Boele sa venoval analýze filozofickej praxe ako "umenia žiť", Hermann Lubbe poukázal na znovuoživenie problematiky morálnych hodnôt a rozvoj tzv. praktickej etiky. Ďalší filozofi sa zamerali na jednotlivé aspekty filozofického poradenstva, napríklad na otázku jeho metód, odvahy ako nevyhnutnej vlastnosti toho, kto chce vykonávať filozofickú prax, jeho schopnosti inak štruktúrovať nadobudnuté filozofické vzdelanie, resp. prepojiť ho s každodennými životnými problémami a situáciami ľudí, na partnerský a otvorený prístup ku klientovi (Petra Morstein dokonca odmietla nazývať svojich klientov klientami, nazývala ich "partnermi vo filozofovaní") atď. Jedným z centrálnych problémov bol problém dialógu, jeho charakteru a hodnoty, ale aj metodika jeho vedenia. Takto pochopený a metodicky rozpracovaný sokratovský dialóg sa dnes využíva ako jedna z hlavných metód poradenstva pre firmy a skupinového výcviku pracovníkov z rôznych oblastí spoločenskej praxe, napr. s cieľom zlepšenia komunikácie vo firme a identifikácie firemných hodnôt, ale aj pri identifikácii a analýze životných hodnôt. Metóda, ako ukazuje jej názov, je inšpirovaná dialogickým Sokratovým postupom a do podoby jej dnešného využitia ju rozpracoval nemecký filozof Leonard Nelson na prelome storočia. Dnes sa využíva najmä v Nemecku a Holandsku (v Luesdene sa o týždeň po tejto konferencii konala medzinárodná konferencia o holandských skúsenostiach s využívaním sokratovského dialógu v organizáciách a podnikoch), kde sú pre tieto filozofické "služby" vytvorené profesionálne filozofické centrá.

Zdá sa, že v našich podmienkach sú tieto aktivity ešte len hudbou budúcnosti. Jednak preto, že otvoriť si prax filozofického poradenstva si vyžaduje niekoľkoročný špeciálny tréning, ktorý síce dnes už možno absolvovať, ale zatiaľ len v zahraničí (na niekoľkých univerzitách vo svete existujú už aj akademické programy) a samozrejme za finančnú úhradu, ďalej si to vyžaduje aspoň základné psychologické znalosti zo strany filozofa, aby dokázal odlíšiť skutočne psychicky chorého klienta, ktorého treba zveriť do rúk inak školených odborníkov, od človeka, s ktorým možno viesť dialóg (o tom, aké predpoklady musia byť splnené zo strany klienta na to, aby mu filozofický dialóg mohol

pomôcť, uvažoval David Jopling); v neposlednom rade si to vyžaduje záujem zo strany ľudí, t.j. ich potrebu vyhľadať v krízových životných situáciách filozofa (čo nevyhnutne súvisí aj so záujmom o ľudské životné problémy zo strany filozofov, t.j. so zmenou "imidžu" filozofie). A napokon to súvisí aj s finančnými možnosťami obyvateľstva.

Napriek týmto poznámkam treba konštatovať, že problémy analyzované na 4. medzinárodnej konferencii o filozofickej praxi, otvárali priestor pre nové otázky o možnostiach a poslaní filozofie a svedčili o životaschopnosti úsilia o to, aby filozofia hrala väčšiu a konkrétnejšiu úlohu v živote dnešných ľudí.

Zdenka Kalnická

PhDr. Zdenka Kalnická, CSc.

Filozofický ústav SAV

Klemensova 19

813 64 Bratislava

SR

**REDAKCIA FILOZOFIE
ŽELÁ VŠETKÝM SVOJIM
ODBERATEĽOM
A PRISPIEVATEĽOM
ŠŤASTNÝ NOVÝ ROK 1999
A VEĽA PRACOVNÝCH I OSOBNÝCH
ÚSPECHOV**